

Álit og tillögur minni hluta kjörbréfanefndar.

Lögð hefur verið fram til dómsmálaráðuneytisins rökstudd kæra, þar sem opinberar niðurstöður alþingiskosninganna frá 10. maí sl. eru dregnar í efa. Samkvæmt 46. gr. stjórnarskrárinnar, nr. 33 frá 17. júní 1944, sker Alþingi sjálfst úr um hvort þingmenn þess séu löglega kosnir. Án sérstakrar rannsóknar verður ekki lagt mat á þær ásakanir sem fram koma í kærinni. Í fyrirliggjandi kæru er vísað til þess að framkvæmd kosninganna hafi ekki verið í samræmi við lög og mismunandi aðferðum hafi verið beitt við meðferð kjörgagna í hverju kjördæmi fyrir sig.

Frjálsar kosningar eru einn af hornsteinum lýðræðisins. Framkvæmd þeirra og niðurstöður verða að vera hafnar yfir allan vafa. Þar má engan skugga bera á. Því verður að taka rökstuddar ábendingar, þar sem opinberar niðurstöður kosninga eru dregnar í efa, mjög alvarlega. Ekkert má verða til þess að draga úr trúverðugleika alþingiskosninga svo mikilvægar sem þær eru lýðræðinu. Því liggur mikið við að Alþingi vandi mjög meðferð sína á þessu máli.

Alþingi er skv. 46. gr. stjórnarskrárinnar falið að úrskurða um lögmæti kosninga. Í lögum um kosningar til Alþingis, nr. 24/2000, og í lögum um þingsköp Alþingis, nr. 55/1991, er fjallað um hvernig með slíkar kærur skuli farið.

Það er grundvallarregla allra sem fara með úrskurðarvald að áður en úrskurður er upp kveðinn fari fram sjálfstæð rannsókn á þeim atriðum sem um er deilt. Þessi meginregla hlýtur einnig að eiga við um mál sem koma til kasta Alþingis sem úrskurðaraðila. Því er í 5. gr. laga nr. 55/1991, um þingsköp Alþingis, heimildarákvæði þar sem segir m.a. að þingið geti við rannsókn á kjörbréfum þingmanna frestað því að taka kosningu gilda til þess að fá skýrslur. Lögin gera því beinlínis ráð fyrir því að Alþingi taki að sér að rannsaka ágalla sem kunna að hafa verið á framkvæmd kosninga, áður en ákvörðun er tekin um hvort hún skuli metin gild. Alþingi ber að sinna þessari rannsóknarskyldu sinni áður en endanleg ákvörðun um gildi kosninganna og kjörbréfa er tekin.

Það er eðlilegt að þessari heimild verði beitt nú þegar kjörbréf eru rannsökuð. Í þessu sambandi má nefna að í dönsku þingkosningunum árið 1984 tók danska þingið ákvörðun um endurtalningu utankjörfundaratkvæða án þess að bein heimild væri til slíks í dönsku kosningalögunum. Í kjölfar þessa atviks var síðan lögfest bein heimild til handa þinginu til að ákveða endurtalningu.

Þótt ekki sé á þessu stigi gerð krafa um endurtalningu allra atkvæða má vera að slíkt kunni að vera nauðsynlegt við nánari skoðun. Það sem mestu skiptir er að vilji kjósenda nái fram að ganga og öllum vafa um annað sé eytt.

Minni hluti kjörbréfanefndar telur því rétt að Alþingi fresti því um sinn að kveða upp úr um lögmæti kosninganna og kalli eftir skýrslum. Minni hlutinn telur nauðsynlegt að Alþingi fái skýrslur frá yfirkjörstjórnnum allra kjördæmanna. Slík skýrsla væri sameiginleg yfirlýsing allra sem sæti eiga í kjörstjórn. Í skýrslunni yrði að tilgreina nákvæmlega hvaða aðferðum var beitt þegar úrskurðað var um gildi atkvæða, hvaða tilvik komu upp, hvers eðlis þau voru og fjölda tilvika, auk þess að upplýsa um þau meginsjónarmið sem lágu að baki úrskurðum

um hvort atkvæði teldust gild eða ógild. Enn fremur þurfa kjörstjórnir að lýsa viðhorfum sínum til þeirra atriða sem gerðar eru athugasemdir við í áður tilgreindri kæru.

Ekki þarf að fara mörgum orðum um það hve miklu skiptir að meðferð kjörgagna sé sambærileg milli kjördæma. Jöfnunarþingsætum er m.a. úthlutað með tilliti til niðurstöðu á landsvísu. Þar sem örfá atkvæði skildu að einstaka frambjóðendur og réðu úrslitum um það hvort þeir næðu kjöri til þings eður ei getur mismunandi meðferð kjörgagna, mannlegar yfirsjónir við talningu o.fl. skipt miklu um endanleg úrslit kosninganna. Slík atriði gætu hafa leitt til þess að vilji kjósenda kom ekki fyllilega fram. Það er óásættanlegt. Minni hlutinn telur því að þingið verði að kanna þær ásanir sem fram eru komnar áður en ákvörðun um gildi kosninganna er tekin.

Það yrði að telja afar óeðlilegt ef Alþingi hafnaði beiðni um að fá slíkar skýrslur. Með þessum tillöguflutningi telur minni hlutinn að eyða megi þeirri óvissu eða vafa um niðurstöður kosninganna og ná fullri sátt um afgreiðslu málsins. Það er skylda Alþingis að sjá til þess að allri hugsanlegri óvissu um niðurstöður kosninganna verði eytt. Þar er trúverðugleiki lýðræðisins í veði.

Í samræmi við framangreint gerir minni hlutinn svohljóðandi tillögu:

Alþingi ákveður að fresta því að kveða upp úr um kjörbréf þingmanna og lögmæti alþingiskosninganna 10. maí sl., sbr. 5. gr. laga um þingsköp Alþingis, nr. 55/1991, og 46. gr. stjórnarskrár lýðveldisins, þar til fengnar hafa verið skýrslur frá yfirkjörstjórnnum allra kjördæma um meðferð kjörgagna og framkvæmd kosninganna. Kjörbréfanefnd hefur umsjón með gagnaöflun og skulu yfirkjörstjórnir í hverju kjördæmi skila skýrslum innan sjö daga frá samþykkt tillögunnar.

Alþingi, 26. maí 2003.

Lúðvík Bergvinsson.

Guðjón A. Kristjánsson.

Ögmundur Jónasson.

Jóhann Ársælsson.